Akad. Bull. 1999 č. 10

http://abicko.avcr.cz/miranda2/m2/archiv/1999/10/obsah/jeste-jednou-impaktovy-faktor.html

Ještě jednou impaktový faktor

V devátém čísle Akademického bulletinu polemizuje Ing. Hock a dr. Holý s dr. Šestákem na téma "impaktové faktory". Autoři zásadně zpochybňují použitelnost impaktových faktorů pro hodnocení kvality časopisů. Podle mého názoru tak však činí značně zavádějícím způsobem. Kromě všeobecně známých a prakticky nikým nezpochybňovaných skutečností (např. že průměrné impaktové faktory se v růz ných oborech výrazně liší) tvrdí Ing. Hock i to, že chce "upozornit na nesmyslnost scientometrických hodnocení kvality časopisů", protože "vhodným výběrem kritérií a statistických údajů lze v principu dosáhnout jakéhokoli výsledného efektu". Taková tvrzení autor odvozuje ze vzájemného srovnávání různých mezinárodních časopisů vycházejících v České republice. Mys lím, že je poněkud absurdní dohadovat se o tom, jestli je lepší časopis, který má I. F. 0,2 nebo jiný, který má I. F. 0,5 - pokud jsou časopisy z oborů, v nichž opravdu renomované žurnály mají I. F. v rozmezí 3 - 10; pak je téměř škoda slov: S největší pravděpodobností jde o časopisy v mezinárodním srovnání druhořadé. Pouze u takových časopisů připadá v úvahu příklad uváděný Ing. Hockem, že totiž jedna jediná relativně silně citovaná práce může velmi výrazně ovlivnit I. F. Pouze u takových časopisů lze skutečně říci, že vhodným výběrem kritérií nebo nějakými machinacemi lze uměle ovlivnit hodnotu I. F. a tím i zdání o kvalitě časopisu. Je pravda, že i ve "velkých" oborech existují tu a tam velmi specializované časopisy s nízkým I. F., které mají své důležité místo, ale jsou to jen výjimky z obecného pravidla, že v rámci určitého oboru existuje jasná korelace mezi I. F. a kvalitou (=obecně uznávanou reputací) časopisů. Tato kolerace (a smys luplnost vyhodnocování vůbec) ovšem obecně mizí a ztrácí se v statistickém šumu v oblasti blížící se postupně k nule. Chtěl bych zopakovat to, co jsem už několikráte napsal i na stránkách Akademického bulletinu - pro naši vědu je životně důležité, abychom byli schopni publikovat co nejvíce prací v pres tižních, široce čtených, vlivných mezinárodních časopisech s co nejvyšším I. F. Považuji proto za velmi škodlivé, když soustavně slyšíme slova bagatelizující význam I. F. a scientometrických ukazatelů vůbec. Jsem přesvědčen, že pokud někdo získá opravdu zajímavé výsledky, samozřejmě se je bude snažit zveřejnit v časopisu s vysokým I. F. - to se mu ovšem většinou podaří pouze tehdy, když jeho vlastní názor o tom, že udělal něco důležitého, budou sdílet i náročtí recenzenti a jeho článek obstojí v tvrdé konkurenci obdobně kvalitních článků z kvalitních světových pracovišť. Každý přece víme, že to, co např. v mém oboru bez problému přijmou Folia Biologica (I. F. 0,5), prostě nedostanu do International Immunology (I. F. 3,6) a tím spíše se to už ani neodvážím poslat do Journal of Experimental Medicine (I. F. 15,3). Přiznejme si to otevřeně - do "našich" časopisů prostě dáváme slabší práce, které by v lepších žurnálech nevzali! Ovšem, "slabé" žurnály vycházejí i jinde - proto Ing. Hock může mluvit o tom, že CCCC (Coll. Czech. Chem. Commun.) "obstojí se ctí" ve srovnání s rakouskými Monatsh. Chem. nebo polskými Pol. J. Chem. Je samozřejmě také pravda, že i v těch "nóbl" časopisech se občas objeví práce slabá, třeba i na základě nějakých nekalých osobních konexí, ale tvrdím, že to jsou vcelku

jen zanedbatelné výjimky. Je jistě pravda, že "každý zákonům neodporující časopis má právo na existenci, má-li své přispěvatele a své čtenáře" (dr. Holý). Rozhodně nelze nic namítat proti tomu, když takový CCCC z předplatného nejen pokryje náklady na své vydávání, ale vydavateli ještě přinese zisk. Ze svého oboru znám jeden přímo zářný příklad - časopis Immunology Letters, který vydává Evropská federace imunologických společností (EFIS). Tento časopis má I. F. zhruba 1,3 (na imunologii velmi málo), slouží většinou jako jakási snadná úniková cesta k publikaci druhořadých článků, ale obratný management vydavatele docílil toho, že příjem z předplatného do značné míry "živí" EFIS, která pak může výtěžek používat pro stipendia a ceny mladým imunologům a na podobné bohulibé účely. Ale na druhé straně jsem přesvědčen, že "úniková" možnost publikovat v různých lokálních, méně náročných a ve světě málo čtených žurnálech (které jsou navíc ještě většinou dotovány vydavatelskou organizací!) ve většině případů dělá naší vědě jen medvědí službu, protože umožňuje pokračovat v onom známém "hraní druhé ligy", na které jsme byli před rokem 1989 zvyklí (a pro které jsme tehdy měli někdy i docela dobré výmluvy).

Volat po zrušení některých našich dotovaných časopisů s nízkým I. F. je asi příliš radikální (i když podle mého názoru racionální); alespoň bychom si ale neměli namlouvat, že něco takového jako výrazné rozdíly v kvalitě a prestiži různých vědeckých časopisů prostě neexistuje. Samozřejmě že existuje!

Doc. RNDr. Václav Hořejší, Csc,
Ústav molekulární genetiky AV ČR